

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XLVI. Quis fructus etiam ex infaustis matrimonijs haustus sit, vel
hauriri poßit?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45686

Iustin. lib. 1.

menio, optimum, ait, regnum occupari posse conditione, non bello. Quod ante Alexandrum Darius fecit, qui Cyri regis filiam matrimonio sibi copulandam censuit, regalibus nuptijs regnum firmaturus, ut non tam in extraneum translatum, quam in familiam Cyri reuersum videretur. Post Alexandrum vero idem

Iustin. lib. 13.

fecit Perdicas, qui, teste Iustino, ut viribus auctoritatem regiam acquireret, post Alexandri M. mortem, ad nuptias sororis eius, Cleopatras, Alexandri alterius Epiri quondam coniugis, non aspernante matre Olympiade, intendit. Hoc animo est & Lycus, apud Senecam, qui de imperio retinendo delibans, tandem in his verbis consistit: alieno in loco

Senec. in Herc. Furent.

*Haud stabile regnum est: vna sed nostras potest
Fundare vires, iuncta regali face
Thalamisq; Megar: ducet e genere inclito
Nouitas colorem nostras.*

Tacit. lib. 1.
& 4. Annal.

Quam ob causam etiam de socero suo Iulio Agricola Tacitus ait: *matrimonium ei cum Domitia Decidiana splendidis natalibus orta ad maiora nitenti decus & robur fuit.* Eandem viam tenere voluit Asinius Gallus, & Seianus, ut idem Tacitus notat, quorum ille Vipsaniam M. Agrippae filiam, quae quondam Tiberij vxor fuerat, in matrimonium duxit; iste Liviae vxoris Drusi Germanici sororis nuptias ambiuit. Sed hic in spaciosum campum excurreret oratio, si numerare velim, quot per coniugia, prouinciae & regna non solum transferint in secularium Principum potestatem, sed etiam ad ipsum Christum religionemque Christianam, de quibus iam supra quaedam recensui. Qui fructus plane est praestantissimus, & utique e faustis

Tertullian.
l. 1. ad vxor.
cap. 3.

matrimonijs natus. Quare vel ipse Tertullianus scripsit: *prohiberi nuptias nusquam omnino legimus, ut bonum scilicet.*

CAPVT XLVI.

Quis fructus etiam ex infastis matrimonijs haustus sit, vel hauriri possit?

C Vique in promptu est, laudare felices, & felicia; non item inuenire, in rebus calamitosis, quod commendet. Quare ut matrimonia quoque, si prospera, facile est

cile est prædicare; ita vicissim labor est, ex infaustis matrimonijs eruere, quod prædicetur. Sed labor iste tantum est, apud homines: Deus enim, qui melius iudicauit de malis bene facere, quam mala nulla esse permittere, è rebus malis æquè potest, ac bonis producere bona. Primum igitur infaustorum coniugiorum ærumnæ consideratæ pretium addunt faustis, ut tantò pluri æstimentur, quia illis malis carent. Vnde & arctior, inter vnanimes coniuges, charitas existit. Sicut enim diuitiæ, libertas, sanitas, lux, & vita tunc magis solent æstimari, quando incommoda paupertatis, carceris, morborum, noctis & mortis aspiciuntur; ita tantò acceptius est matrimonium felix, quantò acerbiora esse malorum coniugum matrimonia intelliguntur. Deinde, quibus coniugia sunt ingrata, quia ipsi coniuges ingrati, causam habent ut se pariter, atque consortem emendent. Apud Socraticum *Æschinem*, teste Tullio, demonstrat Socrates, cum Xenophontis uxore, & cum ipso Xenophonte *Aspasia* locutam: Dic mihi, inquit, queso, Xenophontis uxor, si vicina tua melius habeat aurum, quam tu habes, utrum illius, an tuum malis? illius, inquit. Quod si vestem aut ceterum ornatum muliebrem pretij maioris habeat, quam tu habes, tuumne, an illius malis? Illius verò, respondit. Age, inquit, si virum illa meliorem habeat, quam tu habes, utrumne tuum, an illius malis? Hic mulier erubuit. *Aspasia* autem cum ipso Xenophonte sermonem instituit: Queso, inquit, Xenophon, si vicinus tuus meliorem equum habeat, quam tuus est, tuumne equum malis, an illius? Illius, inquit. Quod si fundum meliorem habeat, quam tu habes, utrum tandem fundum habere malis? Illum, inquit, meliorem scilicet. Quod si uxorem meliorem habeat, quam tu habes, utrum illius malis? Atque hic Xenophon quoque ipse tacuit. Post *Aspasia*: Quoniam uterque vestrum, inquit, id solum non respondit, quod ego solum audire volueram: egomet dicam, quid uterque cogitet. Nam & tu, mulier, optimum virum manis habere; & tu, Xenophon, uxorem lectissimam maximè vis. Quare, nisi hoc perfeceritis, ut neque vir melior, neque femina lectior in terris sit, profectò id semper, quod optimum putabitur esse, multò maximè requiretis: & tu, ut maritus sis quam optima mulieris, & hæc, quam optimo viro nupta sit. Non erunt

S Augustin.
lib Euchuid.
cap. 27.

Cic. lib. 1. de
Finib.

igitur in tranquillo coniuges, quam diu non erunt optimi, aut optimi sibi esse videbuntur. Habent ergo stimulum, ipsa animi inquietudine; ut optimi esse nitantur.

H.

Luc. 16. 28.
S. Chrysoft.
hom. de pul-
chritud. &
uxore.

Tertiò faciunt etiam vnus infaustæ nuptiæ alios cautiores, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum, sed ut illud D. Chrysoftomi monitum cordi habeant dicentis: *Saturus, ut comam & modestam, & obsequentem uxorem ducas. Nam si dum & seruos emturi diligenter, & curiosè sciscitamus, & perscrutamur, multò magis uxorem ducturos, tantam, ac longè maiorem, etiam providentiam gerere oportet; domum enim vitiosam, & seruù licet reddere venditori, uxorem verò dimittere non licet.* Igitur consideratione, consilio, precibus opus est, & voluntas Dei, consensus parentum, paritas religionis, ætatis, fortunæ, formæ, morumque in deliberationem trahenda. Odijs parens est dissimilitudo. Paritas mater amoris. Vnde sufficiam, ait Tertullianus, ad enarrandam felicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsequium Angeli renunciant, pater rato habet? Nam nec in terris filij, sine consensu patrum ritè, & iure (ceteris paribus) nubent. Quale iugum fidelium duorum, vnus spei, vnus voti? vnus disciplina, eiusdem seruitutis? Ambo fratres, ambo conserui, nulla spiritus carnisue discretio. At quin verè duo in carne vna. Vbi caro vna, vnus & spiritus. Simul orant, simul volutantur, & simul ieiunia transgunt, alterutro ducentes, alterutro hortantes. In Ecclesia Dei pariter, in connubio Dei pariter. In angustijs, in refrigerijs; neuter alterum calat, neuter alterum vitat, neuter alteri grauis est. Liber ager visitatur, indigens sustentatur. Eleemosyna sine tormento, sacrificia sine scrupulo, quotidiana diligentia sine impedimento. Non furtiua signatio, non trepida gratulatio, non muta benedictio. Sonant inter duos Psalmi & Hymni, & mutuo prouocant, quis melius Deo suo canat. Talia Christus videns & audiens gaudet. His pacem suam mittit. Vbi duo, ibi & ipse; ubi & ipse, ibi & Malus non est. Hic fructus est, si coniuges eiusdem sint religionis. Quæ autem discordiarum & mille malorum semina ex disparitate eiusdem pullulent, ibidem toto libro deducit. Et facile vel inde intelligi potest, quòd diuersitas religionum voluntates multò magis distorqueat, quam opum,

Tertullian.
lib. 2. ad uxorem c. 9.

opum, atque ætatis. Naturæ enim & Fortunaæ facilius igno-
scent homines, moribus aduersis vehementissimè offenduntur.

Opum tamen diuersitas, quid in coniugibus pariat, gra-
phicè D. Chryostomus describit in hunc modum. *Felicissimum*
iudicatur, si pauper aliquis & abiectus uxorem ducat, ex ampla &
potenti familia, diuitem & affluentem pecunia. At ex hoc contem-
ptus illius hominis subsequetur: est enim alioquin superbum mulie-
rum genus, & ob hoc magis perturbationibus obnoxium. Cum verò
multas superbia habeant occasiones, nihil est, quod illas in officio con-
tineat, sed sicut ubi silua aliqua ignem concipit, flamma in sublimè
fertur, sic ipsa elata incredibiliter ordinem peruertunt, & summa in-
fima faciunt. Neque enim virum principatum tenere patitur uxor:
& qua est contumacia & arrogantia, illo de suo gradu deiecto, eum
subiectum esse vult, & ipsa imperium occupare. Mitto conuicia;
taceo contumelias; prætereo molestias; nihil est ea intolerabilius. Sin
autem dixerit quisquam (id enim de multis auditum, cum de hac re
sermo haberetur) sit modo copioso & opibus affluens, nihil erit negotij,
eam continere, & eius superbiam excutere. Si quis ista dixerit, pri-
mum ignorat, id ex eorum esse numero, qua magnam difficultatem
habent. Deinde, ut ita sit, non parum id detrimenti habet: quòd
enim illa timore ac vi in potestate viri esse cogatur, id viro grauius est,
ac molestius, quàm si ipsa omnem imperandi potestatem haberet.
Quid ita? quia sic omnis ex animo reijcitur mutuus amor; sublata
verò amicitia, metu, & necessitate locum occupantibus, quid huius-
modi coniugio ad dignitatem reliqui esse potest? Et hæc quidem de
uxore locuplete. Sin verò contingat, ut egeat ipsa, vir autem abun-
det, pro uxore illa erit ancilla, & libera pro serua, & amissa liberta-
te, nihilo meliore sit conditione, quàm qui pecunia emi fuerint.
Quid si intemperatus ille fuerit, si vinolentus, & alias mulieres impu-
dicas in domum deduxerit; libenter omnia illa ferat, vel domo ipsa
excedat, necesse est. Item viro sic affecto, nec seruis, nec ancillis libe-
re quidquam poterit imperare; sed perinde quasi cum alienis vitam
aget, & feret, qua dignitatis eius non sunt, & tanquam apud domi-
num potius, quàm apud virum degat, & sic omnia per vim, & agere,
& pati cogatur. Hæc talia nuncquid alios cautos esse iubent,
atque circumspectos? ne & ipsi veniant in hunc locum tormento-
rum? Et

Felix,

III.

S. Chryost.
lib. de Vir-
gin. c. 33

200
201

Felix, quem faciunt aliena, pericula cautum.

IV.

Ephes. 5. 23.

Gen. 3. 16.

Iob. 2. 10.

Sur. 25. Octo-
bris.

Quartò si quis in viperam incidit, si mulierem nequam duxit, cui alligatus est, tum enimvero campum habet, in quo se ostendat virum esse, hoc est, *caput mulieris*, cui dictum est: *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui*. Qua autoritate vsus Iob dixit: *Quasi una de stultis mulieribus locuta es*. Tale dominium apparuit in Saturo martyre, quem Christiani nominis causa in vincula datum, inter varias tentationes, etiam hoc ariete oppugnatum legimus. Vxor illi erat non Christiana: hæc vnà cum liberis ante oculos illius adducta, non tam verbis, quàm lachrymis perorabat. Quamquam neque verba loquacissimæ feminae deerant. Itaque vxore flente, & liberis plorantibus dixit fortissimus Martyr: *O laquei diaboli, nequam me diligis, sed pessimè odisti, & veram mihi mortem parati inferre. Faceste igitur hinc, neq, enim te noui, neq, vocem tuam audio, sed vocem illius, qui dixit: Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit*. Pari constantia Thomas Morus vxorem suã ad carcerem venientem refutauit. Hi ergo omnes, non tam fortiter vicissent, si non vicissent vxores malè suadentes. Quæ victoria tanto illustrior est, si etiam à bonis vxoribus, contra malos maritos obtineatur. Est enim in imbelli sexu admirabilior, quàm in viris, fortitudo.

V.

Quintò, præbent infausta coniugia magnam patientiæ exercendæ occasionem. Noui piã matronam, quæ adhuc virgo, amore aliquid pro Christo, & pro peccatis suis patienti, sæpè Deum rogauit, vt sibi maritum daret, à quo mala multa sustineret. Impetrauit sanè, & quidem otiosum, vinulentum, vagum, mendacem, verbis insuper & verberibus illam sæpè largiter excipientem. Eam cum alij, cum ego consolaretur, semper respondit, *sibi solatio opus non esse; immo hanc ipsam sibi viri importunitatem maximo solatio esse: habere se beneficij diuini loco, quod in occasionem patientiæ ipsa petijisset*. Scio, paucas esse, quæ talem à Deo maritum postulent. Saltem si talem vel non peticum fortianur, discant ferre patienter, ac de necessitate

virtutis

virtutem producant. Malis verbis raro faciunt viros bonos. Longe plures vxores patientia virorum vitia emendauerunt. De S. Monica matre sua, hæc ad Deum loquitur S. Augustinus. *Educata pudice ac sobrie, potiusq; à te subdita parentibus, quam à parentibus tibi, ubi plenis annis nubilis facta est, tradita viro, seruitur veluti Domino, & satagit eum lucrari tibi, loquens te illi moribus suis, quibus eam pulchram faciebas, & reuerenter amabilem, atq; mirabilem viro. Ita autem tolerauit cubilis iniurias, ut nullam de hac re cum marito haberet vnquam simultatem. Exspectabat enim misericordiam tuam super eum, ut in te credens castificaretur. Erat verò ille præterea sicut beneuolentia præcipuus, ita ira feruidus. Sed nouerat hac non resistere irato viro, non tantum facto, sed ne verbo quidem. Iam verò refracto & quieto, cum opportunum videret, rationem facti sui reddebat; si forte ille inconsideratius commotus fuerat. Deniq; cum matrone multas, quarum viri mansuetiores erant, plagarum vestigia etiam dehonestatâ facie gererent, inter amica colloquia illa arguebant maritorum vitam, hæc eorum linguam, veluti periocum grauitè admonens, ex quo illas tabulas, qua matrimoniales vocantur, recitari audissent, tanquam instrumenta, quibus ancille facta essent, deputare debuissent: proinde memores conditionis superbire aduersus dominos non oportere. Cumq; mirarentur ille, scientes quam ferocem coniugem sustineret, nunquam fuisse auditum, aut aliquo indicio claruisse, quod Patricius ceciderit vxorem, aut quod à se inuicem vel unum diem domesticâ lite disenserint; & causam familiariter quærerent, docebat illa institutum suum, quod supra memorauimus. Qua obseruabant, experte gratulabantur: qua non obseruabant, subiecte vexabantur. Socrum etiam suam, primò suisurris malarum ancillarum aduersus se irritatam, sic vicit obsequijs, perseverans tolerantia & mansuetudine, ut illa vltro filio suo medias linguas famularum proderet, quibus inter se & nulum pax domestica turbabatur, expeteretq; vindictam. Itaq; posteaquam ille & mari obtemperans, & curans familia disciplinam, & concordia suorum consulens, proditas ad prodentis arbitrium verberibus coercuit, promisit illa talia de se premia sperare debere, quacunque de sua nuru sibi, quo placeret, mali aliquid loqueretur: nullaq; iam audente, memorabili inter se beneuolentia suauitate vixerunt. Hoc quoque illi*

S. Augustin;
lib. 9. Confess.
cap. 9.

H h h h bono

bono mancipio tuo, in cuius utero me creasti DEVS meus, misericordia mea, munus grande donaueras, quod inter disidentes atque discordes quaslibet animas, ubi poterat, tam se praebebat pacificam, ut cum ab utraq; multa de inuicem audiret grauissima, qualia solent eructare turgens atq; indigesta discordia, quando praesenti amice de absente inimica per acida colloquia cruditas exhalatur odiorum, nihil tamen alteri de altera proderet, nisi quod ad eas reconciliandas valeret. Paruum hoc bonum mihi videretur, nisi turbas innumeras tribiles tristis experirer, nescio qua horrenda pestilentia peccatorum, larissimè peruagante non solum iratorum inimicorum iratis inimicis uicta proderet, sed etiam, quae non dicta sunt, addere: cum contra animo humano parum esse debeat, inimicitias hominum, nec excitare, nec augere malè loquendo, nisi eas etiam extinguere bene loquendo studuerit, qualis illa erat, docente te magistro intimo, in schola peccatorum. Deniq; etiam virum suum iam in extremam uitam temporali eius lucrata est tibi, nec in eo iam fideli planxit, quod in nondum fideli te lerauerat. Erat etiam serua feruorum tuorum. Quisquis enim eorum nouerat eam, multum in eam laudabat & honorabat, & diligebat te: quia sentiebat praesentiam tuam in corde eius, sanctae conuersationis fructibus testibus.

VI.

Hæc de sua matre Augustinus, quæ exemplo docuit coniuges malis coniugijs bene uti; immo è malis uiris bonos facere. Erat enim maritus illius animo malus, quæ malitia intolerabilior est, quàm si coniugum alter corpore sit vitioso. Quanquam meritò & hæc crux esse magna censetur. Quid enim non laboris, quid non molestiæ sentit mulier, cuius maritus, maiorem anni partem, in lecto podagricus decumbit? Aut quæ voluptas est viro, habitare cum muliere cadaveris instar foetente, aut gangrænæ morbo foedata? Sed vel hinc quoque sumitur occasio virtutis exercendæ, qui est sextus fructus infaustorum coniugiorum, charitas scilicet erga agrotos. Facile est, & naturis hominum procliuè, amare vegetos, sanos, formosos, aut formosas. Diligere uiribus fractos, agrientes, scabie deformatos aut deformatas, hoc opus, hic labor est. Quamobrem singulari memoria dignus est amor, quem Dominicus Catalusus, qui Lesbi rerum potiebatur, erga uxorem mundo

Fulgos. lib. 4.
cap. 6.

mundo offendit. Ea enim in morbum incidit, & sanè grauem, atque ijs, qui aspicerent, detestabilem. Fœdissima enim lepra undique cooperta est, ita vt illuuijs magis, quàm viuum corpus videretur, & ex omnibus membris abominabilem quandam mephitim, tanquam Stygia palus, expiraret, putrescentibus & verminantibus vlcerum cauernis. Quid tunc Dominicus fecit? an ad destinatas talibus exitijs domos, extra urbem eam, à conspectu consortioq; suo, eam eiecit? Ne domo, immo ne mensa, plus dicam, ne lecto quidem illam suo exclusit; neque veritus ne contagione inficeretur, neque aspectus horrore territus, neque teterrimi odoris peste superatus. *Coniugalis enim charitas apud eum contagionis timorem, tetrumq; conspectum odoremq; in securitatem ac voluptatem verterat; quod eam iuxta Dei verbum eandem carnem secum esse arbitrabatur.* O quàm multi hinc coniuges possunt erudiri, qui putant se cum immortalibus connubium contraxisse! Semper enim volunt habere, bene valentes, ægotantes nauseant, despiciunt, deserunt. Quædam vxores illico redduntur impatientes, si vel dentibus doleat maritus. Quidam mariti nullam possunt, in vxoribus suis imbecillitatem tolerare, & non raro illis exprobrant, si vel per puerperij hebdomades decumbant. Quàm illi longè absunt à virtute Domini ei Catalusi? Quàm immemores sunt, se Christo facere, quidquid amore Christi faciunt ægotis, dicaturi olim: *Infirmus eram, & visitastis me?* Bis malè est illi, qui & ferre debet, & agrè fert ægotos. Diuina compensatio est, quòd possimus malè valentibus benefacere.

Matthi. 25. 36.

VII.

At quidam viri, quædam feminæ prorsus sunt intolerabiles? in impatientiam, in luxum, in auaritiam, in odia, in errores, in hæresin, in mille mala impellunt, ac demum in ipsum æternæ damnationis barathrum pertrahunt? Nonnè prima origo mali, inter homines fuit vxor? *Adam non est seductus*, ait Apostolus, *mulier autem seducta in prauaricatione fuit.* Itaque femina fuit primum dæmonis instrumentum, qua deinde, successu audacior, sapius vsus est. Nam Herodotus Halicarnasæus demonstrat, apud plerasque gentes, hunc sexum belli clusam extitisse. *Argos omnibus ciuitatibus, qua nunc Græcia nominatur,*

1. Timoth. 2. 14.

Herodot. l. x.

H h h h 2

natur,

natur, antecellebat. Huc Persæ memorant, appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextoque quàm appulissent die, cunctis ferè diuenditis, feminas ad mare venisse, cum alias multas, tum verò regis filiam, cui nomen esset idem, quod Greci tradunt Io filiam Inachi. Dumq; hæc femina puppi nauis assistentes ea mercarentur, quæ cuiusq; auiditas maximè ferebat; in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse, & ipsarum plerisq; aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisq; in nauem impositis, Phœnices in Ægypti vela fecisse, & hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Grecorum quosdam, Tyrum appulsos filiam regis rapuisse Europam, Euerunt autem hi Cretes, illisq; par pari repensum. Verum postea Gracos secunda iniuria authores extitisse. Longa vecti naue in oram Colchidis, & ad Phasim fluuium, cum cetera transissent, quorum gratia venerant, asportarunt illinc filiam regis Medeam. Ad quam reposcendam, pœnasq; de raptu petendas, cum rex Colchorum caduceatorem misisset, Gracos respondisse, ut illi de rapta Io Argina pœnas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturus. Secunda de hinc atate ferunt, Alexandro Priami filio, cum ista audisset, cupidinem incepsisse uxoris sibi per rapinam Gracia comparanda; certum habenti, omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cum is Helenam rapuisset, visum esse Gracis, primum missis illuc nuncijs & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò tergiversantes mentionem fecisse de raptu Medea: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcitibus reddidissent, quo modo vellent ipsi sibi pœnas dari? Hæc, & in hunc finem plura, ibidem Herodo-

Gen. 43. i. tus. Cuius si autoritas vacillat, veniat in memoriam Dina filia Lia egressa, ut videret mulieres regionis illius. Quam cum vidisset Sichem filius Hemor Heuai, princeps terra illius, aduocauit eam, & rapuit. Ob quam rem & ipse, & parens illius, & omnes masculi ciuitatis trucidati sunt, vastataque omnia, quæ in domibus & in agris erant. Sed hæc femina corporibus duntaxat, & fortunæ bonis nocuerunt. Aliæ multæ virtutum thesauros euertunt, & animas maritorum pessumdant. Quod & de viris meritò retaxandis non rarò audimus. Felicissimus extitisset Iustinianus, si coniuge Theodora caruisset. Quantò enim propensius Catholicis fauit Iustinianus, tantò coniunx eius callidius

Baron, Anno
541.

callidius Eutychianis adiumento, augmento & firmamento fuit; cuius impia feminae occulta secutus consilia Imperator, Epiphano Episcopo Constantinopolitano è medio sublato, Anthimum Episcopum Trapezuntium, monstrum horrendum, ore Catholicam fidem professum, corde Eutychianam haeresin amplexum, in Pontificiam regia ciuitatis sedem prouexit. In tantum errorem optimus alioquin Imperator inductus est à pessima Imperatrice. Pari modo Arcadius Imp. ab vxore sua, Eudoxia deceptus est, & aduersus sanctissimum Episcopum, Ioan. Chrysostrum inflammatus. Cùm enim Eudoxia impia, aureo illo ore, & diserta lingua plus, quàm flammifero ense feriretur, coepit velut oestro percita furere, &, sicut illi, quorum vlcera tanguntur, impotentiùs vociferari minasque, iactare, nec depositionem modò, verùm etiã mortem illi moliri, caputque illud petere, cuius eloquentiã identidem fulminabatur. Nec verbis ista tantùm, debacchantium feminarum more, *studio iactabat inani*, sed opere vt implerentur, totis contendit neruis, per veredarios, litteras ad Episcopos mittens, vt quàm citissimè perferrentur, sollicitè curans, vt quàm primùm omnes Constantinopolim venirent; ante omnes autem Theophilus Alexandrinus Episcopus, quem experta erat in huiusmodi rebus curandis solertissimum. Inter has turbas pertraxit etiam ad suum arbitrium Imp. Arcadium, quem reddidit suis votis omnibus annuentem, mandantemque Chrysostrum, vt ex Ecclesia Constantinopolitana exiret, cui ille intrepido pectore respondit: *Ego à Deo Salvatore nostro hanc suscepi Ecclesiam, vt salutem populi curem diligenter: neque illam deserere possum. Quòd si fieri id omnino vis, vi mecum age, vt excusationem habeam, quod auctoritate tua pulsus reliquerim ordinem meum.* Sed notum est, quas deinde Eudoxia & tempestates in innocentissimum virum excitãrit, & ipsa, diuino iudicio, passa sit. Valentem Imperatorem vxor vltteriùs perduxit. Is vera Christi doctrina imbutus, ad felicem belli, contra Gothos, exitum iam constituerat baptismum suscipere, cùm *verborum lenocinijs coniugis sua delinitus, in seruitutem datus est, & factus non captiuus solùm, sed etiam muliebrium verborum fallacijs obsequens.* Signi-

H b h 3 dem

Baron. Anno
404.

Theodoret.
lib. 4. Eccl.
hist. c. 11.

Michael Ri-
zius lib. 1. de
regib. Franc.

dem illa erroris Ariani laqueis ante irretita, maritum in eosdem in-
ducere laboravit, cuius hortatu in horrendum blasphemiae barbarum
praeceptum cum ea deiectus est. Ac ne feminis malis solis irasci vi-
deamur, scribit Michael Ritzius, Childeberti Parisiorum regis
sororem, verae religionis observantissimam, à coniuge suo
Amalarico, eò quòd ipsa Arianam sectam contemneret, con-
tumeliosè tractatam. Sed non impunè. Fuit enim à Childe-
berto fratre eius bello cruentissimo vexatus. Ita pia vxor,
cum impio marito pacificè non vixit, nec ipse bello caruit, qui
domesticum bellum excitavit.

VIII.

Quòd si hæc tot exempla in compendium contracta non-
dum sufficiunt ad quorundam coniugum intolerabilem impor-
tunitatem demonstrandam, potest ea res fabulis quoque decla-
rari. Aiunt enim aliquando malum dæmonem fuisse, quem
incesserit vxoris ducendæ cupido. Sed erat monstruosa facie,
nulla ei nubere voluit puella. Itaque perulcam anum coactus
est ducere, de alio marito acquirendo, iam dudum desperan-
tem. Nuptiæ, nocturno tempore, sub patibulo, sunt celebra-
tæ, totius prouinciæ sagis & veneficis præsentibus. Post epu-
lum ex assatis muribus, auicularum loco, paratum, atque ob-
scœnis rebus conditum, in patibulo sedens cum vtriculari tubia
vetulus Corydon signum dedit ad choreas inchoandas, ad quas
sponsa nondum satur cum accedere nollet, orta est in ipsis iam
nuptiis discordia. Ex eo tempore postea ita ab vxore illa tra-
ctatus esse fertur, pessimus ipse maritus, vt ab ea profugere co-
geretur. Dum fugit, Agyrtæ in silua tristis occurrit, herbas
legenti. Ibi, narratis vterq; suis infortunijs, & consilijs colla-
tis, foedus fecit, vt commune esset vtriusque in negotiando,
lucrum. Impositura igitur, inter nequissimos mortalium, sa-
pius vsurpata, in hunc modum homines fefellerunt. Diabolus
præbat, & homines vel morbis, vel alijs intemperijs inuadens
miserè exagitabat. Tum superueniens Agyrta profitebatur, se
non solum posse omne morborum genus herbulis suis persana-
re, verum etiam ipsum ex infestis hominibus dæmonem pel-
lere. Pactis itaque nummis, demum facile se sinebat Stygium
Alastor exturbari. Aliquando autem Agyrta cupiditate pecca-

niæ victus, non satis fideliter lucrum cum eo partitus est, in cuius rei vindictam, noluit amplius ex alio egredi dæmon, quin & conuictijs circumforaneum proscidit, eumque in capitis periculum de magia adduxit. Irritatus ergo Agyrta cacodæmoni comminatus est, adducturum se illius vxorem, à qua horrendis modis plectendus esset. Hac adiuratione tam vehementi audita exterritus satan, non modò paruissè, sed totam quoque pecuniæ summam Agyrtæ reliquissè dicitur. Ostendit hæc fabula, feminas quasdam ipsis diabolis, quibus formidabiles sunt, esse intolerabiliores.

Quid igitur hinc, pro fructu septimo, discimus, nisi quod S. quidam Pater scribitur de alterius diaboli nuptijs commentus esse? Commentum est illud. Disputabat aliquando secum, atque varias rationes excogitabat, quibus posset quam plurimos homines in sua retia pellicere Tartareus piscator. Venit illi in mentem, per vxores id admodum commodè fieri posse. Ergo vxorem duxit, è qua filias multas suscepit, quarum enupatione id conficeret, quod instituisset. Duxit autem *Iniustitiam* in vxorem, è qua septem genuit filias. Prima *Arrogantia* erat, quam splendidissimè maritauit, primùm quidem homini parè docto, sed liberaliter scientias iactanti, & prima, in curijs subsellia ambiendi; deinde militi glorioso. Secunda fuit *Auaritia*, hanc Iudæo, inde Christiano seni, postea thesaurario cuidam in matrimonium dedit. Tertia *Falsitas & Fraus* erat: hæc quoque vt in matrimonio locaretur, data est opificibus, & agricolis quibusdam, sed vidua. Nam primus eius maritus *Legatus* fuit *ad mentiendum*, *Reip.-caussa*, *missus*. Quartò nata est illi *Inuidia*, hanc in matrimonium amarunt artifices & opifices, sed aulici quidam præripuerunt. Quinta formosissima filia nomen accepit *Hypocrisis*, quam sibi adiunxerunt vxorem veneficus quidam, & postea alij pietatem mentientes. Sexta *Elatio*, seu *Superbia* nominata multos habuit procos. Et eam primùm magnates quidam, in officia ac dignitates euecti, matrimonio tenuerunt; postea titulis nouis inflata nobilitas in coniugium poposcit: neque ab ea vxore ducenda illi ipsi abhorruerunt, quibus alioqui nefas est vxorem ducere. Septimam

IX.
Valentin.
Andrez My-
thologie
Christianæ
lib. 3. manū-
pulo 5. n. 8.
pag. 275. vi-
deri potest.

mam filiam libuit vocare, *Scortationem*. Hanc diabolus parenti nemini vni voluit collocare, sed domi suae detinuit, sicut olim lena Cleæreta Philenium meretricem, vt, cuicumque ea placeret, eam domi inueniret. Ex his septem vnam in matrimonium accipere iustus egregius quidam iuuenis, vel Wirtenbergensis Pradicante teste, exclamauit: *Hic demum prestabit calibem esse, & illibatam seruare Agno virginitatem, ac sequi, quocumque vadat.*

X.

Sed missis fabulis, nonne ipsi Apostoli, cum Christum audijissent differentem de vxore etiam incommoda non dimittenda, nisi ob fornicationem & adulterium, eum inde fructum decerpserunt, vt dicerent: *Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere?* aut nuptias celebrare. Quorum deductio-

Matth. 19. 9.

S. Hieronym.
lib. 1. in Iou-
niam.
Ioan. 7. 37.

nem Christus, etiam premio insinuato approbans dixit: *Qui potest capere, capiat, & seipsum propter regnum calorum castrat.* Proponit Agonotheres premium, inquit S. Hieronymus, inuitat ad cursum, tenet in manu virginitatis brauium, ostendit purissimum fontem, & clamat: *Qui sitit, veniat ad me, & bibat; qui potest capere, capiat.* Et paulò infra: *Si talis est causa hominis cum vxore, inquit Apostoli, non expedit nubere.* Quorum Dominus sententiam probans: *Rectè quidem sentitis, ait, quòd non expedit homini ad regna calorum tendenti accipere vxorem: sed difficile rei est, & non omnes capiunt verbum istud: verum quibus datum est. Alios Eunuchos natura facit, alios vis hominum: mihi illi Eunuchi placent, quos castrauit non necessitas, sed voluntas. Libenter illos in meos sinus recipio, qui se castrauerunt propter regnum calorum. Qui potest, inquit, capere capiat.* Grandis fidei est, grandisq; virtutis. Deo templum esse purissimum, totum se holocaustum offerre Domino, & iuxta eundem Apostolum, sanctum esse corpore, & spiritu. Itaque è tot, & tantis matrimonij incommodis, ex ipsa Christi mente, rectè Apostoli collegerunt, non expedire nubere; sed ijs, qui capere possunt, non solum perfectius, sed etiam ad salutem suam vtilius esse, vt sine coniugali seruitute, & vxoris impedimentis tantò liberius Deo vacent. Quod & Paulus sapius repetiuit. Cuius sunt ista: *Bonum est homini, mulierem non tangere. Volo omnes homines esse, sicut me ipsum, hoc est, vxoris expertem. Dico autem non nuptis & viduis: Bonum est illis, si sic per-*

1. Cor. 7. 1.
1. Cor. 7. 7. &
seqq.
Ibid. v. 25.

mancant,

maneat, sicut & ego. De virginibus, preceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus à Domino, ut sis fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse, propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse, id est sine vxore. Solutus es ab vxore? noli querere solutionem. Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit. Et: Beatior erit, si sic permanserit, secundum meum consilium.

Hoc Christi & Apostolorum consilium secuta est Petronilla, quæ, sumto sibi tridui spacio ad deliberandum, mori maluit, quàm nubere. Quare eam Christus, post trium dierum ieiunia & orationes, ad cælestes nuptias, ex hac vita euocauit. Hoc secuta est consilium à S. Matthæo suggestum, Iphigenia regis filia, & à rege Hirtaco nequicquam expetita. Hoc secuta est Barbara, stultum rata à cælesti sponso ad terrenas nuptias diuertere. Hoc secuta est Gertrudis Pipini filia, Dagoberto regi honoratissimum ac opulentissimum adolescentem ei in sponsum offerenti respondens: Ergo, ô Rex, negas hunc auro fulgentem, neque mortalium quemquam, quibusuis titulis decoratum, sed Christum Deum ac Dominum meum sponsum mihi elegi. Apud Adonem Episcopum Treuirensis, Victoria Virgo Romana Eugenio viro pagano desponsata, rogante Tito Aurelio, qui sponsam Anatoliam virginem habebat, ad suadendam eam, ut ei nuberet, perrexit. Cui & dixit: Audi me, Domina soror Anatolia, & ego Christiana sum, & noui quia Deus nuptias non condemnat: Propheta & Patriarcha coniuges habuerunt, & posteritas eorum à Deo benedicta est; nunc ergo audi me, & accipe virum, qui te non prodat, quod sis Christiana, sed per maritalem copulam fiat, ut ipse Christianis consentiat. Hac dicenti Victoria Anatolia respondit: O Victoria, vince diabolum, & esto vera Victoria. Tunc quando tota terra vacua erat, dixit Deus hominibus: Crescite, & multiplicamini, & replete terram: nunc plena terra, postquam Filius Dei de calo descendit, quotidie clamat: Crescite in fide, multiplicamini in charitate, & replete calos, quia appropinquauit regnum calorum. Iterum inter alia, & post alia S. Anatolia intulit: Ego die, qua explicui pretium ornamentorum meorum in pauperes Christi, vidi per visum inuenisse aureo diademate splendidum, in vestibus

XI.
Breuiar Rom.
vetusvlt, Maij.

Ioachim, Pe-
rionius in vi-
ta S. Matthei.
Sur. 4. De-
cemb.
Sur. 17. Mar-
tij in vita S.
Gertrudis.

Ado Treuir.
23. Decemb.
in Martyro-
logio.

Gen. 1.

purpureis atq; gemmatis, qui grata facie, & lato vultu me sufficiens ait: O Virginitas, qua non in operibus tenebrarum, sed semper in lumine versaris. Hac ego audiens euigilavi, & capere: & proiecimus in pavimento, rogavi Dominum, ut is qui mihi loquebatur, dulcissimos sermones iterum prosequeretur. Sic mihi oranti & prostrata idem qui ante loquebatur: Virginitas purpura regalis est, quam qui induit, reliquis sit eminentior: Virginitas gemma est pretiosa: Virginitas thesaurus est regis immensus. Huic furcs insidias tendunt. Hanc tu euigilans sollicitè custodi, quantumq; plus te habere cogno-scis, instantius custodi, ne perdas. His, & similibus verbis & factis incitata a Victoria omne pretium ornamentorum suorum & ipsa detraxit pauperibus. Sicq; factum est, ut agentibus sponsis eorum Aurelio & Eugenio, quia nubere illis virgines Christi noluerunt, a Decio Imp. urbe Roma pulse, ad pradia sponsum ducerentur; ubi fame & inedia ita afflictae sunt, ut vix ad vespertinum modicum panis cibarius eis daretur, nullq; pacto efficere sponsi potuerunt, ut vel ad nubendum, vel ad sacrificandum animi illarum inclinarentur. Beata igitur Victoria in virginitatis proposito inuincibiliter persistens, post multa facta miracula, inter qua plurimas virgines Dominus congregauerat, percussa est gladio in corde à Thaliarcho carnifex, quem rogatu Eugeny sponsi sui Iulianus Pontifex Capitolij ad hoc opus direxerat. Putent alij, se in matrimonio Paradisum inuenturos, hac sapiens Virgo occumbere maluit, quam nubere.

XII.

Scopuli & Syrtis in mari eminentes profunt nauigantibus, possunt enim vitari, si appareant. Ita ærumna in coniugij occurrentes multos dirigunt ad tutiora. Hinc Apostolus, postquam multa de coniugum & coniugiorum difficultatibus disputasset, subiecit: Existimo ergo hoc bonum esse, propter instantem necessitatem (annexam matrimonio) quoniam bonum est homini sic esse. Quanam est necessitas hac? ait S. Chryostomus, humanarum quidem rerum negotiorumq; conuersio. Is enim est concursus curarum, ea sollicitudinum oppressio, ea varietas casuum, ut qui conuulsio iunctus sit, quasi inuisus multum saepe erret, ac peccet, sed quod uxorem, cuius suasi peccet saepe, inuitus domi habere perpetuo cogatur. Quod si uxor moribus facilioribus sit, moles tamen curarum, qua viro circumfunduntur propter ipsam, & propter li-

1. Cor. 7. 26.

S. Chryost.
lib. de virgin.
cap. 43.

beros, nec minimum quidem xelum suscipere patiuntur, undiq; animum quadam quasi vertigine contorquentes, & obruentes. Quod se vir priuatorum hominum tutam, & tranquillam vitam voluerit vivere, nullo modo id assequi potest. Cum enim videat circum se liberos stare, & uxorem, cui multa in sumtum eroganda sint, vel iniuriis dimittit ipse se in fluctum civilium negotiorum, quo ubi incidere, non dici potest, quanta illi deinceps peccandi occasio imposta sit in iracundia, in iniuria, in iureiurando, in convitio, in simulatione, multa simulatis causa faciendo. Qui autem fieri potest, ut is, ea tempestate iactatus, & in illa ipsa laudem querens, magnas inde peccatorum sordes non contrahat? At si quis domesticus eius res scrutatus fuerit, tum eum grauiori etiam difficultate uxoris causa plerumque offendet. De multis enim vir cogitur esse sollicitus, quorum nullam sua causa curam suscipere necesse haberet; idq; si modesta est uxor, & commodis moribus. Sin vero nequam, difficilis, & molesta fuerit, non modo hanc ipsam rem, necessitatem dicemus, sed poenam & supplicium. Quo modo autem is tanto negotiorum oppressus pondere, & grauisimis etiam vinculis catena ad terram assidue trahentis, constrictis & colligatis pedibus. (vincula enim uxoris improbitate appello) quo modo, inquam, caeleste illud iter; quod soluto, & expedito gradu, vacuo etiam & libero animo inueundum est, sic affectus conficere poterit?

Hæc talia incommoda considerantes, ex ipsis infaustis matrimonijs, tanquam è vipera, sumunt medicinam, quicunque sunt oculati rerum æstimatores. Qualis fuit Ægyptius ille, quem Socrates, & plerique historiae Ecclesiasticæ scriptores magnis laudibus extulerunt. Nimirum Ammon vir sanctissimus, qui cum adolescens esset, a nuptijs abhorruit ille quidem; sed tamen, cum nonnulli amicorum eum hortarentur, ut non ita contumeliosè nuptias inflectaretur, sed uxorem duceret, illis morom gessit, venitq; ad nuptias. Ac statim ut virginem è thalamo exemerat, & consuetam cum pompa in interius deduxerat cubiculum; tandem, ubi necessarij illius decessissent, arrepto in manum libro epistolas Pauli complectente, primum epistolam illius Apostoli ad Corinthios cepit legere, præceptaq; illius de nuptijs coniugi exponere. Deinde aliunde multa adijcere: docere nuptiarum incommoda: quam tristis sit in-

XIII.
Socrat lib. 4.
hist. Eccl. c. 13.
Sozom. lib. 3.
cap. 13. Theodor. l. 4. c. 16.
Niceph. l. 11.
c. 24. & seq.

ter virum & mulierem vita consociatio: quam acerbis dolores mulierum grauidam pungant? Addere etiam molestias, quae in liberorum educatione inesse solent: postremo virginitatis commoda percensere; & quatenus vita pura, inuiolata, & ab omni labe sit libera: & quod virginitas uos ad Deum quam proximè faciat accedere. Hac aliaque multa apud virginem uxorem elocutus, persuasit illi, ut priusquam congrederentur, eam uita rationem, quam humana consuetudo postulat, prorsus abicerent. Ambo igitur, quasi fœdere ea de re pacto, ad monachum, qui Nitria vocatur, recta se conferunt: ibique ad exiguum tempus, in tugurio atatem degentes communem uita monastica disciplinam exercuerunt, nullo uirilis, aut muliebris sexus discrimine habito; sed unum corpus, ut est apud Apostolum, fuerunt in Christo. Non longo post tempore, noua sponsa & uirgo incorrupta Ammonensis affatur: Non te decet, qui temperantia & castitati colenda retum dedisti, feminam in tam illo domicilio conspiciari. Quare si uideatur, quisque nostrum separatim in monastico uita genere exercendo se ponat. Hoc itaque de utriusque sententia pactum est: atque alter ad altero segregatus, quod reliquum erat uita, eo pacto contriuit. Quid hoc matrimonio faustius? natum est ex infaustorum matrimoniorum consideratione; quemadmodum & Alexij, Ioannes Calybitæ, Elzearij, Henrici, Kunigundæ, Cæciliæ, & innumeri alij aliaque, maturè expensa coniugiorum infaustorum calamitate, uirginitatem perpetuam coluerunt.

XIV.

S. Hieronym.
lib. 1. aduers.
Iouinian.

Et quia nonnullis nimis ardua uidetur horum sanctorum imitatio, audiant, quid, teste S. Hieronymo, ipsi Ethnici collegerint didicerintque ex matrimonij tribulatione & curis. Theophrastus enim ostendit, Non esse ducendam uxorem sapienti. 1. Quod raro simul pulchra, bene morata, honestis parentibus, sana, ac diues reperiatur. 2. Quod impediatur studia Philosophia. Nam & Cicero rogatus, ut post repudium Terentia, sororem eius duceret, dixit: Non posse se uxori & Philosophia pariter operam dare. 3. Quia matronarum uisibus nimis multa sunt necessaria, pretiosa vestes, aurum, gemma, sumtus, ancilla, suppellex varia, lectica, & esseda deaurata. 4. Per noctes totas garrula questiones & conquestiones. Illa ornatio procedit in publicum: hac honoratur ab omnibus, ego in conuentu feminarum misella despicior.

5. Quia

3. Quia nulla est uxoris electio, sed, qualiscumq, obuenerit, habenda: si iracunda, si fatua, si deformis, si superba, si foetida; quodcumq, vitij est, post nuptias discimus. 6. Attendenda semper eius est facies, & pulchritudo laudanda; ne si alteram aspexeris, se existimet displicere. 7. Vocanda Domina, celebrandus natalis eius, iurandum per salutem illius. 8. Si totam domum ei regendam commiseris, seruendum est. 9. Si aliquid tuo arbitrio reseruaueris, fidem sibi haberi non putabit. 10. Si propter dispensationem domus, & languoris solatia, & fugam solitudinis ducuntur uxores; multo melius seruus fidelis dispensat, obediens auctoritati Domini, & dispensationi eius obtemperans, quam uxor: qua in eo se existimat Dominam, si aduersum viri faciat voluntatem, id est, quod placet, non quod iubetur. 11. Assidere aegrotanti magis possunt amici, & uernulae beneficijs obligati. 12. Quod si ipsa languerit, coaerorandum est, & nunquam ab eius lectulo recedendum: aut si bona fuerit, & suavis uxor, qua tamen rara anis est, cum parturiente gemimus, cum periclitante torquemur. 13. Liberorum causa uxorem ducere, ut vel nomen nostrum non intereat, vel habeamus senectutis praesidia, & certis utamur haeredibus, stolidissimum est. Quid enim ad nos pertinet recedentes e mundo, si nomine nostro alius nominetur, cum & filius non statim patris uocabulum referat, & innumerabiles sint, qui eodem appellentur nomine? 14. Heredes meliores, & certiores amici sunt, & propinqui, quos iudicio deligas, quam quos, uelis nolis, habere cogaris, licet certior hereditas sit, dum adiuuis, bene abuti substantia tua, quam tuo labore quaesita, in incertos usus relinquere. Hac, & huiusmodi differens Theophrastus, ait S. Hieronymus, quem non suffundat Christianorum, quorum conuersatio est in caelis? Heredem nimirum desiderabit hominem cohaeres Christi, & optabit liberos neporumq, serie delectabitur, quos forsitan sit occupaturus Antichristus, cum legamus Moysen, & Samuelem filijs suis alios praeuulisse, quos uidebant Domino displicere. Affert, post ista, multa S. Pater in improbas maximorum virorum uxores, ac tandem plures Ethnicos testes adducit in hunc modum. Epicurus voluptatis assertor raro dicit sapienti ineunda coniugia, quia multa incommoda admixta sunt nuptijs, & quomodo diuitia, & honores, & corporum sanitate, & cetera, qua indifferentia nominamus, nec bona, nec mala

sunt, sed velut in medietate posita, vsus & euentus vel bona, vel mala fiunt: ita & uxores sitas in bonorum malorumq; confusio. Græcæ autem esse viro sapienti, venire in dubium, vtrum bonam, an malam ducaturus sit. Scripserunt Aristoteles & Plutarchus, & noster Seneca de Matrimonio libros, ex quibus & superiora nonnulla sunt, & ista qua subiicimus. Amor forma rationis obliuio est, & insania proximis, sedum minimèque conueniens animo sospiti vitium: turbat consilia, altos & generosos spiritus frangit: a magnis cogitationibus ad humillimas detrahit. Nam cum fruendi cupiditate insatiabilis flagrat: plura tempora suspicionibus, lachrymis, conquestionibus perdit, odium sui facit, & ipse sibi nouissime odio est. Totæ amoris infestatio, apud Platonem exposita est, & omnia eius incommoda Lyfias explicat: quod non iudicio, sed furore ducatur, & maxime uxorum pulchritudini grauissimus custos accubet.

XV.

Hæc D. Hieronymus aduersus Iouinianum idcirco disputat, vt defendat confirmetque virginitatis sectatores. Quæ quia momentum habent, non solum ostendunt, ex ipsis quoque infaustis Matrimonijs magnum fructum existeret, quod moneant, ne alij temerè quid agant; sed etiam quod sapienter dent occasionem de nuptijs melioribus cogitandi, animamque suam Christo desponendi, consecrata, ei perpetua virginitate. Quod plurimi, Paulo suadente, fecerunt Corinthij, vbi vrbis impudicissimæ Deæ cultrix, quæ erat prius omnium illuc aduentantium sentina, & quædam libidinum schola, in castitatis asyllum, virginitatisque viridarium conuerteretur. Hæc virgines suas Corinthij velant: quid docuerint Apostoli, qui didicerint, approbant, ait Tertullianus, erat enim velum virginitatis insignis. Corinthiorum postea exemplo complures Græcorum aliarumque nationum Ecclesiæ suas virgines velare conueniunt, eodem Tertulliano teste. De quibus & S. Ignatius martyr ad Smyrnenes scribit: Saluto eas, quæ in perpetua degunt virginitate, & viduas. Iustinus autem martyr ad Antoninum Plum Imperatorem ait: Per multi profecto sexus vtriusque, & sexaginta, & septuaginta nati annos, qui a pueris disciplinam Christi sunt sectati incorrupti & calibes perdurant: & gloriatur me per omne genus hominum nostrorum tales monstrare posse. Tertius quoque martyr

Tertullian. de
virginib. ve-
land. c. 9.

S. Ignatius
ep. 10.

martyr Cyprianus accedit testis, cuius hæc sunt: *Iam refer-
tus est orbis, impletus est mundus eorum, qui capere continentiam
possunt, more sphaeronum viuentes, & castrati ad regnum Dei.* Et
laudes addens ait: *Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque
ornamentum gratia spiritualis, leta indoles, laudis & honoris opus
integrum atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctitatem
Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas, atq; in illis
largiter floret Ecclesia matris gloriosa fecunditas: quantoq; plus co-
piosa virginitas numero suo addit, tanto plus gaudium matris au-
gescit.*

Exempla passim multa alia attigimus. Ipse Christus de
Virgine natus perpetuam coluit virginitatem. Quod si ad per-
fectiorem statum pertinuisset, habere vxorem, oportuisset &
illum vxorem ducere, ne & hæc illi perfectio deesset. Sed uti-
que excellentius est, ad Angelicam accessisse puritatem. Cuius
& Paulus se exemplum proposuit. Nam celebs fuit: etsi Cle-
mens Alexandrinus eum coniugatum fuisse putans scribat: *Paulus quidem certe non veretur in quadam epistola suam appellare
coniugem, quam non circumferebat, quod non magno ei opus esset mi-
nisterio. Dicit enim in quadam epistola: Non habemus potestatem
sororem mulierem circumducendi, sicut & reliqui Apostoli? Sed hi
quidem, ut erat consentaneum ministerio, quod diuelli non poterat;
predicationi scilicet attendentes, non ut uxores, sed ut sorores circum-
ducebant mulieres, quæ unâ ministrature essent apud mulieres, quæ
domos custodiebant, per quas etiam in gynaceum, absq; vlla repre-
hensione malæ suspitione ingredi posset doctrina Domini. Hæc Cle-
mens, seductus Græca voce, γυνή, quæ etsi æquè vxorem signi-
ficet, ac mulierem, ait tamen Paulus sororem mulierem, quod
de vxore intelligi non potest. Quamobrem contra inconti-
nentem Iouinianum ita disputat: Si autem nobis illud opposuerit
ad probandum, quod omnes Apostoli vxorem habuerint: Nuncquid
non habemus potestatem mulieres, vel uxores circumducendi (quia
γυνή apud Græcos virumq; significat) sicut ceteri Apostoli & Cephas,
& fratres Domini, iungat & illud, quod in Græcis codicibus est:
Numquid non habemus potestatem sorores mulieres, vel uxores cir-
cumducendi? Ex quo apparet, eum de alyis sanctis dixisse mulieri-
bus,*

Cyprian; de
habit. virg.

XVI.

Clem. Alex-
and. Strom.
lib. 3.
1. Cor. 9.

S. Hieronymus
l. 1. aduersus
Iouinianum.

buis, que juxta morem Iudaicum magistris de sua substantia ministrabant, sicut legimus ipsi quoque Domino factitatum: nam & orda verborum hoc significat: Numquid non habemus potestatem maritum ducendi, & bibendi, aut sorores mulieres circumducendi? Ubi de comedendo, & bibendo, ac de administratione sumptuum pramittitur, & de mulieribus sororibus infertur, perspicuum est, non uxores debere intelligi, sed eas, ut diximus, que de sua substantia ministrabant. Idem Tertullianus, Augustinus & alij respondent. Sed clarissime pro se ipso loquitur Apostolus, qui calibatuum suum in prima epistola, quam ad Corinthios dedit, saepe inculcat, & clare in exemplum proponit inquit: *Volo autem omnes homines esse, sicut me ipsum.* Ac ne dubitemus, in qua re velit omnes homines esse, sicut se ipsum, subiungit: *Dico autem non nuptis (hoc est, inuuptis) & viduis: bonum est illis si sic permancant, sicut & ego: quod si se non continent, nubant; melius est enim nubere, quam vri.* Quid est, hortari virgines, ac viduas, ut sic permancant, sicut & ipse, nisi ut ad suum exemplum calibatuum vitam agant? Quo sensu ea intelligenda esse PP. scriptores que ceteri omnes intellexerunt; & quorundam catalogum

Tertull. lib. de monogamia cap. 8. S. Augustin. de operib. Monach. c. 4. 1. Cor. 7.

S. Hieronym. ep. 52. S. Epiphani. hzref. 70.

textuit S. Hieronymus: et si, ut S. Epiphanius ait, *omnino quidam grassatores, & ad libidinem conuersi, & corruptam opinionem in se ipsis habentes, etiam sanctos polluere volunt, ad honestam excusationem praua ac infirma sua opinionis: ad quos dixit Apostolus: Velle quidem omnes esse, sicut me ipsum. Me ipsum vero quomodo dicit, praterquam propter castitatem?* Abstinent ergo Apostolus coniuge, & coniugio, ut quod verbo suaserat, exemplo confirmaret. Quod & alij plerique Apostoli fecere. Quam ob causam, Petrum, inquit Tertullianus, *solum inuenio maritum per socrum, monogamum presumo per Ecclesiam, que super illum adificata omnem gradum ordinis sui de monogamis erat collocatura. Ceteros autem, cum maritos non inuenio, aut spadones intelligam necesse est, aut continentes.* S. quoque Hieronymus, *Quoniam, inquit, excepto Apostolo Petro, non sit manifeste relatam de alijs Apostolis, quod uxores habuerint: & cum de uno scriptum sit, ac de ceteris tacitum: intelligere debemus, sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale scriptura significat.*

Tertull. de monogamia cap. 8.

S. Hieronym. lib. 1. aduers. Iouinian.

Et cur tanti non fecerint Apostoli cælibatum, post Euan-
gelij promulgationem, cum D. Hieronymus demonstrat, ubi-
que gentium, apud sapientiores, onera coniugiorum fuisse
formidata, virginitatemque in pretio extitisse? quamuis ea
virtus tum rara, à Christi autem aduentu fæcundissima fuerit.
De Vestalibus Plutarchus, Livijs, Lipsius. Clælia Virgo ob-
fesa Romanis Porfenæ Hetruscorum regi data, cum castra He-
truscorum fortè haud procul ripa Tyberis locata essent, fru-
strata custodes, dux agminis virginum, inter tela hostium Ty-
berim tranavit, sospitesque omnes Romam ad propinquos re-
fluit. Quod ubi regi nunciatum est, primò incensus ira, ora-
tores Romam misit ad Clæliam obsidem deposcendam, alias
haud magni facere. Si non dedatur obses, pro rupto se fœdus
habiturum. Si verò dedatur, intactam inuolatamque ad suos
remissurum. Itaque reddita, apud Hetruscorum regem, non
tuta solùm, sed honorata etiam virtus fuit, eamque partem
obsidum, quos veller, donare se dixit. Pace sic redintegrata,
Romani nouam in fæmina virtutem nouo genere honoris, sta-
tua equestri donauere: in summo sacræ viæ fuit posita virgo
insidens equo. Augustus, teste Dione, etsi simulata cælibatum
grauissima oratione edictoque est insectatus, maxima tamen
æquitate eos, qui perpetuam virginitatem excolerent, est pro-
secutus, summisque præmijs affecit. Præclarissimæ extant
sententiæ Naumachij Ethnici & antiqui Poëtæ, quæ & virgini-
tatem pariter commendant, & matrimonij oneribus, in hunc
modum Græcè anteponunt: sed nos eas Latinis verbis expo-
nemus, ne multis frustra apponatur, quod nec lecturi essent,
nec, si legerent, intellecturi.

*Pulchrū sanè est, corpus castum habere, intactamq; manere
Virginem, & puris semper cogitationibus delectari;
Nec onus circa laboriosa illa gestantem,
Neque dolores trementem suspiriosos Lucina:
Sed permanere quasi reginam imbecillium mulierum;
Oculum anima splendidum ad eam vitam erigendo.
In qua gloriose verèq; sunt nuptiæ, ubi commixta
Diuinis verbis lumine plenas meditationes parit,*

K k k k

Quas

XVII.

S. Hieronym.
loc. cit.

Liu. lib. 1. dec.
1. Valer. Max.
lib. 3. cap. 2.

Dio hist. l. 6.

XVIII.
Tertull. lib. 1.
advxorem,
cap. 8.

Gelasius ad
episc. Luc.
cap. 14.

Tertull. lib.
de virg ve-
landis c. 16.
Optat Mileu.
lib. 6.

S. Ambr. ad
Virg. laplam.

Quas verò meditationes illas? de miserijs coniugum, de felicitate virginum, in quibus, vt Afer loquitur, est *integritas solida, & tota sanctitas de proximo visura faciem Dei*. Quod si hoc vitæ genus celebratum est apud nationes, pro diaboli scilicet emulatione, quantum Deo sanctitas placet, cum illa etiam inimicis adfectat: nos utique vt alicuius boni adfinis, sed vt Dei Domini plei- eita cum contumelia adfectans? Et quidem Ethnicorum virginitas, vt ait S. Ambrosius in Simmachum, *emptitia, temporaria, ac fastu plena fuit, vel certè ob solam fugam ærumnarum, quæ in matrimonijs passim horrentur*. Christianorum castitas, est scèpe, vt dictum est, ab eiusmodi difficultatibus in coniugio occurrentibus magnos stimulos fortitur; tamen præcipue Christi amore eligitur, & non raro votis confirmatur, vt anima illi, tanquam cælesti sponso æternum copuletur. Quæ de causa & olim, & hodie, quando flammeo virginali sanctum, eiusmodi sponsæ caput operitur, solenni id pompa fieri solet, & olim, non nisi certis diebus, vt Gelasius tradit; & adinstat secularium nuptiarum, magna celebritate. Nubere enim, Christo eas, quæ ipsi dicantur virgines, aut qui iuuenes, antiquo in Ecclesia loquendi vsu receptum fuit. *Nupsisti Christo, inquit Tertullianus, illi tradidisti carnem tuam; illi desponsisti maturitatem tuam. Incede secundum sponsi tui voluntatem*. Et Optatus Mileuitanus: *Spirituale nubendi hoc genus est: in nuptias sponsiam venerant voluntate, & professione sua: & vt secularibus nuptijs se renunciaisse monstrarent, spiritali sponso saluerunt virginem: iam cælestes celebraverant nuptias*. Quemadmodum enim iuncta coniugio cogitat qua viri sunt, quomodo placeat viri, ita anima, cælibatu velut spiritali coniugio obligata Christo atque oppignorata, cogitat tantum quæ sunt Dei, nempe vt sit *sancta corpore & spiritu*. Itaque qua se spondit Christo, & sanctum velamen accepit, iam nupsit, ait D. Ambrosius, iam immer- tali iuncta est viro: & iam, si voluerit nubere, communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Et sic quoque Cyprianus animas Christo perpetuo dicatas, si fuerint præuaricatæ, Christi adulteras appellat; quem loquendi modum etiam alij PP, tenuerunt. Certè è supra dictis, constat, multas

Christiana

Christianas virgines, ne dispendium virginitatis paterentur, martyrium oppetere maluisse, nefas esse clamantes, hominis cuiuscumque iungi confortio Christo semel desponsatas. Hic fructus nascitur ex infanti matrimonij consideratione, castitas, virginitas, sanctitas, gloria Agnum quocumque ierit sequentium. Carnis concupiscentia atatis officia defendit, decoris messem requirit, gaudet de contumelia sua: dicit virum necessarium sexui, ut auctoritatis & solatij causa, vel ut à malis rumoribus tuta sit. Et in aduersus consilia haec eius adhibe sororum nostrarum exempla, quarum nomina penes Dominum, qua nulla forma vel atatis occasione preste, maritis sanctitatem anteponunt: malunt enim Deo nubere. Deo speciosa, Deo sunt puella: cum illo viuunt, cum illo sermocinantur: illum diebus & noctibus tractant: orationes suas velut doctes Domino assignant: ab eodem dignationem velut munera maritalia quotiescunque desiderant, consequuntur. Sic aeternum sibi bonum Domini occupauerunt, ac iam in terris non nubendo, de familia Angelica deputantur.

Tertull. lib. 1.
ad Vxorcm.

C A P V T XLVII.

Quid, & quàm varia sint Monstra? Et num ea etiam in omnibus Mundi partibus reperiantur?

Mundum & Mundi inquilinos non morum duntaxat, sed nonnulli ipsius etiam naturæ errores videntur contaminare. Quod num ita sit, & quo Numinis iudicio fiat, paulò est à nobis examinatiùs inquirendum. Inter hos autem errores, potissimè sunt *Monstra & Monstruosa*, quæ sine diuina voluntate non accidunt, atque ipsa raritate sua nos inuitant ad meditandum, rapiuntq; ad sapientissimi Gubernatoris Mundi æquissimam prouidentiam, cum maxima admiratione contemplandam. Quò digitum intendit regius Psalles, cum ait: *Venite, & videte opera Domini, qua posuit prodigia super terram.* Et alio loco: *Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinventiones eius. Cantate ei, & Psallite ei: & narrate omnia mirabilia eius.* Non erit

1
Psal. 45. 9.
1 Paral. 16. 8.
Psal. 104. 1.

Kkkk 2 Hæc